ÅLANDSDELEGATIONEN **Diarienr** D 10 26 01 83

Helsingfors/Mariehamn 30.10.2026

Nr 38/26

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse 28.9.2026, nr 228/2026.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om Ålands Unesco-kommission, antagen av lagtinget 28.9.2026.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

I landskapslagen regleras tillsättandet av Ålands Unesco-kommission och kommissionens uppgifter. Tillsättandet sker mot bakgrund av att Åland upptogs som associerad medlem i Unesco vid Unescos generalkonferens den 9 november 2021. Efter detta har landskapsregeringen tillsatt en åländsk Unesco-kommitté med stöd av landskapets kommittéreglemente.

Avsikten är att landskapslagen ska träda i kraft under våren 2027 och den ska tillämpas på den av landskapsregeringen till och med den 31 december 2027 tillsatta Unesco-kommittén. Bestämmelserna om tillsättande i landskapslagens 2 § 1 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2028.

Postadress:
Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:
växel 0295 017 200

Adress i Helsingfors:
Annegatan 22 A 3
00100 HELSINGFORS

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen berör internationella förpliktelser samt förhållandet till utländska makter som, med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap., hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 4 punkten i självstyrelselagen för Åland. I sak kan det internationella samarbetet som avses i landskapslagen beröra områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet, bland annat i självstyrelselagens 18 § 11 och 14 punkter avsedd undervisning, kultur, fornminnen samt skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag till rikets behörighet.

Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (UNESCO) bildades år 1945 genom undertecknandet av stadgan för organisationen. Stadgan för Unesco godkändes och sattes i kraft för Finlands del år 1956 (FördrS 30/1956 och FFS 549/1956). Av förarbetena till landskapslagen framgår att i den andra självstyrelselagen angivet bifall från Ålands landsting till ikraftträdandet av internationella förpliktelser inom landskapets behörighet inte inhämtades (lagförslag nr 26/2025-2026, s. 3).

Enligt artikel 2.3 i stadgan för Unesco kan territorier eller grupper av territorier som inte är ansvariga för upprätthållandet av sina internationella förbindelser av generalkonferensen beviljas tillträde som associerade medlemmar. Arten och omfattningen av de associerade medlemmarnas rättigheter och skyldigheter fastställs av Unescos generalkonferens. Inom Unesco har antagits en resolution om de associerade medlemmarnas rättigheter och skyldigheter (resolution nr 41.2 antagen vid generalkonferensens sjätte session). Efter anhållan från Finland beviljade generalkonferensen Åland associerat medlemskap den 9 november 2021.

Enligt landskapslagens 1 § fungerar Ålands Unesco-kommission som ett rådgivande sakkunnig- och samarbetsorgan i frågor som rör Ålands associerade medlemskap i Förenta Nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). I artikel 7 i stadgan för Unesco finns närmare bestämmelser om nationella kommissioner. Ålands Unesco-kommission skulle inte utgöra en nationell kommission utan skulle närmast fungera som ett rådgivande organ till Ålands representation inom ramen för Ålands associerade medlemskap. I statsrådets förordning om Finlands Unesco-kommission (FFS 1262/2002) finns närmare bestämmelser om Finlands nationella kommission.

I landskapslagens 2 § finns bestämmelser om kommissionens tillsättande och arbetssätt. I 3 § finns bestämmelser om kommissionens uppgifter.

Enligt landskapslagens 3 § 1 mom. avgränsas kommissionens uppgifter huvudsakligen till att avge utlåtanden och initiativ till landskapsregeringen. Antagandet av för landskapsförvaltningen intern reglering hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1 och 2 punkterna i självstyrelselagen för Åland (jfr ÅD 15.2.1984 gällande landskapslagen om Ålands representation i Nordiska rådet).

Enligt landskapslagens 3 § 2 mom. ska till kommissionens uppgifter också höra att inom lagtingets lagstiftningsbehörighet samarbeta med andra Unesco-kommissioner och organisationer i frågor som rör Unescos verksamhet. Ålandsdelegationen anser att detta inte står i strid med 27 § 4 punkten i självstyrelselagen (jfr HD 15.6.2018, OH 2018/120).

Enligt 3 § 2 mom. ska kommissionen handa övriga ärenden och uppdrag som landskapsregeringen hänskjuter till kommissionen. Enligt förarbetena kan kommissionen till exempel med stöd av landskapsregeringens beslut representera Åland i Unescos generalkonferens och förvaltningsorgan (lagförslag nr 26/2025-2026, s. 11). Ålandsdelegationen ser inte några hinder för att denna specifika uppgift hänskjuts till kommissionen. I övrigt är bestämmelsen om att hänskjuta ärenden och uppdrag till kommissionen vagt begränsad med tanke på 2 § 3 mom. i grundlagen, men av landskapslagens 1 § följer att kommissionen är ett rådgivande sakkunnig- och samarbetsorgan. Med stöd av landskapslagens 3 § 2 mom. kan till kommissionen inte hänskjutas ärenden och uppgifter som innefattar offentlig makt.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare